

# İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
RAPORUN AMACI VE YÖNTEMİ	3
MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN SORUN ALANLARI	4
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Hukuki Koruması Yoktur	4
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal Güvencesi Yoktur	5
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Tam Sayısı Bilinmemektedir	5
Mevsimlik Tarım İşçileri Temel Sağlık Hizmetlerinden Mahrumdur	6
Mevsimlik Tarım İşçileri Temel Eğitim Haklarından Mahrumdur	6
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Temel Barınma Sorunu Mevcuttur	7
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Ulaşım Sorunu Yaşam Hakkı İhlallerine Neden Olmaktadır	7
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Ortalama Çalışma Süreleri 12 Saatin Üzerindedir	8
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Ücretleri Düşüktür	8
Mevsimlik Tarım İşçileri "Aracılara" Çalışmaktadır	8
Mevsimlik Tarım İşçileri Etnik Ayrımcılığa Maruz Kalmaktadır	8
Mevsimlik Tarım İşçileri Sosyal İzolasyona Tabi Tutulmaktadır	9
Mevsimlik Tarım İşçileri İçerisinde Çocuk İşgücü Yoğundur	9
Mevsimlik Tarım İşçileri İçerisinde Kadın Emeği Sömürüsü Yoğundur	9
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	10

## GİRİŞ

Türkiye hukuk sistemi içerisinde mevsimlik tarım işçilerine yönelik özel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Dolaylı/ikincil düzenlemeler ve içtihatlarla bırakılan bu alanda mevsimlik tarım işçileri ulaşım, beslenme, barınma, eğitim ve sağlık alanlarında yaşadıkları sorunların yanı sıra, haftanın yedi günü, günde on iki saati aşan uzun çalışma süreleri, iş kazaları ve meslek hastalıkları, ağır çalışma koşulları ve düşük ücretlerle, yetersiz yasal koruma altında, örgütsüz ve sömürüye açık şekilde çalıştırılmaktadırlar.

Tarımda uygulanan neo-liberal politikalar sonucu artık topraklarının para etmemesi, sübvansiyonların kesilmesi, Tarış - FİSKOBİRLİK gibi kurumların etkisizleştirilmesi ve 1990'lardaki zorunlu göç ile birlikte mevsimlik işçilik artmıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Kürt illerinden Türkiye'nin batı ve kuzey bölgelerindeki büyükşehirlere ve yakın kentlere göç etmek zorunda kalan yoksul Kürtler tarım, inşaat ve hizmet sektörü için önemli bir hazır ucuz işgücü kaynağı olmuş, güvencesiz ve düşük ücretlerle çalışmaya mahkum edilmişlerdir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre sayıları 300 bin civarında gösterilen mevsimlik gezici tarım işçileri fiilen kayıt dışılar ve çocukları ile birlikte en az 1 milyonluk bir nüfusa tekabül ettiği tahmin edilmektedir. Tarımsal üretimin yoğunluk kazandığı Nisan ayı itibarıyla, milyonlarca gezici tarım işçisinin mevsimlik göçü başlamaktadır. Aralarında yaşlı, çocuk ve kadınların da bulunduğu mevsimlik tarım işçileri, yaşadıkları illerde iş imkânı bulamamakta, gittikleri illerde ise sosyal güvencelerden yoksun olarak çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Mevsimlik gezici tarım işçilerinin, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevreyle ilişkiler, çalışma ve sosyal güvenlik konusunda devlet ya da işveren tarafından sunulan hiçbir imkânı mevcut değildir. Mevsimlik işçilerin çalışma ve ücret koşulları son derece yetersiz olmakla beraber, yaklaşık yüzde 60'ı ulusal yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Anne ölümü riski on; bebek ölüm riski beş kat fazladır ve kız çocuklarının dörtte biri okul ile tanışma fırsatına sahip olamamaktadır. Türkiye'nin en yoksul insan gruplarından birini oluşturan gezici ve geçici tarım işçiliği, insanca yaşam koşullarından uzak olup, en fazla ezilen kesimi oluşturmaktadır.

Mevsimlik gezici tarım işçileri, sadece sömürüye dayanan üretim ilişkilerinin merkezinde yer almamaktadır. Aynı zamanda Türkiye'de milliyetçi ve ırkçı histerinin gündelik nefret ve şiddet yönelimine de maruz kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçileri, hem iktisadi olarak sömürü nizamının en dibinde konumlandırılmakta, hem de etnik kimlikleri dolayısıyla Türkiye şehirlerinde milliyetçi ve ırkçı grupların saldırılarına maruz kalmaktadırlar. Mevsimlik gezici tarım işçilerinin maruz kaldığı bu saldırılar, çoğu zaman öldürme şeklinde vuku bulurken, hukuki sürecin işletilememesi dolayısıyla büyük bir nefret ve şiddet eğiliminin nesnelere haline getirilmektedirler.



# RAPORUN AMACI VE YÖNTEMİ

HDP Emek Komisyonu bünyesinde oluşturulan heyetler ile emek alanı içerisinde önemli bir gündem olan mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını ve bu sorunların çözümüne dair önerileri yerinde ve muhatabından dinlemek ve gözlemlemek amacıyla mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak göç ettiği illere 2017 yılı içerisinde, ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler mevsimlik tarım işçiliğinin en yoğun olduğu Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde yapılmıştır.

Raporumuzun temel amacı, gözlem ve yüz yüze görüşmeler üzerinden; tarım alanında çalışan gezici ve geçici tarım işçilerinin yapılaşmış sorunlarını bir kez daha kayıt altına almak, çalışma ve barınma koşullarındaki ihlalleri raporlamak ve HDP'nin yaklaşımını kamuoyuna sunmaktır. Bu amaçla mevsimlik tarım işçilerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine dair yaklaşımımız emekten yanadır. HDP emek sömürsünün her şekline karşı bir politik tutum içerisinde olup, mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığı haksızlıkların derhal çözümü için bu raporla da öneriler sunmaktadır.

Raporumuz; Eş Genel Başkanımız Serpil Kemalbay, MYK ve PM üyelerimiz, milletvekillerimiz ile il-ilçe örgütlerimizden oluşturulan heyetler, mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak yaşadığı 4 bölgede gerçekleştirdikleri ziyaretler sonucunda ortaya çıkmıştır. Heyetlerimiz; Adana-Tuzla, Ankara-Polatlı, Manisa ve İzmir'de ziyaretlerde bulunmuş, mevsimlik tarım işçilerinin çalıştığı yerleri ve barındıkları alanları bizzat ziyaret ederek yüz yüze görüşmeler ve anketler gerçekleştirmiştir. Rapor, söz konusu anketler ve diğer ilgili çalışma raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Mevsimlik tarım işçileri ile ilgili sorun alanları derlenmiş ve yerinde ziyaretlerle doğrudan mevsimlik işçilerin sorunları kendi beyanları ile ifade edilmiştir.

Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşullarının düzenlenmesi amacıyla çıkarılan genelgeler, partimizin yerinde yaptığı ziyaretlerle (Adana, Ankara, Manisa, İzmir) görülmüştür ki, sadece kağıt üstünde kalmıştır. Genelgelerde yapılması gereken faaliyetlerin, uygulamada yerine getirilmediği gözlenmiş, yıllardır çözülmeyen sorunların yapısal bir durum arz ettiği görülmüştür.

Bu rapor mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına bütüncül yaklaşılması gerektiğini, sorunun nedenleri olan savaş, iç göç ve temel ekonomik politikalarındaki tercihler öngörülmeden çözülmeyeceğini ifade etmektedir.

AKP iktidarının savaşı tırmandırması, iç ve dış siyasette ülke ekonomisini baltalayan uygulamalara imza atması tüm emekçilerin yaşamını zorlaştırmaktadır. Bu raporda mevsimlik tarım işçilerinin sorunları, soruna nasıl yaklaşılması gerektiği ve çözüm önerileri sunulmaktadır.

Raporda, heyetin sahada, görüşmeler sırasında çektiği fotoğraflar kullanılmıştır.





# MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN SORUN ALANLARI

Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Kürt illerinden Türkiye'nin batı ve kuzey bölgelerindeki büyükşehirlere ve yakın kentlere göç etmek zorunda kalan yoksul Kürtler tarım, inşaat ve hizmet sektörü için önemli bir hazır ucuz işgücü kaynağı olmuş, halen güvencesiz ve düşük ücretlerle çalıştırılmaktadırlar. Türkiye'de tarım işgücü 6-6,5 milyon insandan oluşmaktadır. Bunun oransal olarak yarıya yakın bir kısmı mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaktadır. İstatistiklere göre, her iki mevsimlik işçiden biri doğduğu andan itibaren mevsimlik tarım için seyahat etmekte ve ortalama 48 farklı kente mevsimlik tarım işgücü olarak gitmektedir. Mevsimlik tarım işçilerinin yaklaşık yüzde 60'ı ulusal yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Bu kapsamda mevsimlik tarım işçilerinin çok boyutlu bir sömürüye maruz bırakıldığı, devletin bu alanı özellikle korumasız bıraktığı öngörülmelidir. Aşağıda ifade edilen sorunlar ve çözüm önerileri partimiz HDP'nin acil önerileridir. Esas olan herkesin, zorunlu göç etmeden kendi kültürü ve sosyal çevresi içerisinde emeğiyle yaşamını kurmak olmalıdır. Mevsimlik tarım işçilerinin hukuki koruması ve sosyal güvencesi yok; temel eğitim-sağlık-ulaşım-barınma sorunları vardır.

Mevsimlik tarım işçileri çok uzun sürelerle çalıştırılmalarına rağmen iş-ücret güvenceleri, sendikal hakları yoktur. Mevsimlik tarım işçiliği içerisinde yoğun bir şekilde kadın-çocuk emeği sömürüsü vardır. Kaç mevsimlik tarım işçisi olduğu tespit edilemediği gibi, bu koşullar nedeniyle kaçının yaşamını yitirdiği veya yaralandığı da bilinmemektedir. Kitleleşmiş yaşam yitimlerine neden olan ulaşım kazaları nedeniyle kamuoyunun gündemine gelen mevsimlik tarım işçilerinin diğer sorunları ne yazık ki ya fark edilmemekte ya da bilinmemektedir. Özellikle Kürt illerinden gelen işçilerin sosyal izolasyondan etnik ayrımcılığa varan uygulamalara ve saldırılara maruz kaldığı bilinmektedir. Ücret ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği mevsimlik işçiliğin temel sorunlarından.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN HUKUKİ KORUMASI YOKTUR

Mevsimlik tarım işçileri ile ilgili özel bir yasa yoktur. Bu kapsamda siyasal iktidarlar, mevzuatta mevsimlik tarım işçilerinin haklarını "düzenlememek" şeklinde bir tutumu tercih etmiştir. İş Kanunu'na göre zaten tarım sektörü çalışanlarının çok önemli bir kesimi kapsam içinde değildir. 50'nin üzerinde işçi çalıştırmayan tarım işletmeleri İş Ka-

nunu'nun kapsamı dışındadır. Mevsimlik tarım işçileri mevzuatı ise işten atılmaları "toplu işten atılma sayılmayacak", "yıllık izin hakları olmayacak" şeklinde düzenlenmiştir.

Borçlar Kanunu'na tabi olduğu ileri sürülen mevsimlik işçi-işveren ilişkilerinde fiili olarak işçilerin haklarını koruyan bir uygulama veya yaptırım bulunmamaktadır. Gerçekte 50'den fazla işçi çalışıyor olsa dahi, işçilerin önemli bir bölümü kaçak olarak çalıştırıldığından, söz konusu işyerinde İş Kanunu hükümlerinin uygulanmasının sağlanması mümkün olmamaktadır. Buna ilaveten iş hacminin mevsimlere göre değişkenlik gösterdiği tarım işletmelerinde yasadan yararlanma şartını belli sayıda işçinin çalışıyor olmasına bağlamak anlamlı değildir. Öte yandan mevsimlik gezici tarım işçileri içerisinde çocuklar da aileleri ile birlikte çalışmaktadır.

Her ne kadar mevzuatta sendikalara üye olmaları yönünde bir yasaklama olmasa da fiili çalışma koşulları nedeniyle mevsimlik işçiler sendikalara üye olamamaktadır. Dernekleşme yönündeki çabalar da yine fiili olumsuz çalışma koşulları nedeniyle çalışanların örgütlenebilmesine hizmet etmemektedir.

6331 Sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu" kapsamı dışındaki işlerden sayılmayan, yani kapsamda olması gereken "mevsimlik tarım işçiliği" fiili olarak "işçi sağlığı ve güvenliği hükümlerine" aykırı bir işleyiş arz etmektedir.

Mevsimlik tarım işçileri İş Kanunu, İş Sağlığı İş Güvenliği Kanunu ve Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu gibi işçileri ilgilendiren yasaların kapsamı dışında fiilen tutulmuşlardır. Tek sağlık güvencesi olan Yeşil Kart uygulaması ise göç edilen bölgelerdeki işçilerin temel sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamamaktadır. Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili olarak çıkarılan Başbakanlık genelgeleri, bu işçileri bir "güvenlik sorunu" olarak görmektedir. Bu temelde Valilikler tarafından oluşturulan "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerini İzleme Kurulları" başta olmak üzere diğer tüm girişimler meselenin tüm boyutlarını ve nedenleri ön görmedikleri için işçilerin sorunlarını çözememekte ve işlevsiz kalmaktadır.

İlgili Meclis Araştırma Komisyonu raporunda belirtildiği üzere; mevsimlik tarım işçilerinin sendikalara üye olması, güvenceli çalışması, işçi sağlığı ve güvenliği hükümlerine tabi olması yasaklanmamıştır. Ancak fiili durumda söz konusu ilgili yasaların mevsimlik tarım işçilerini kapsayacak şekilde uygulanmadığı bilinmektedir. Yıllardır tasarı halinde tutulan "Tarım İş Yasası'nın" tarım emekçilerinin hak ve özgürlüklerini koruyacak şekilde çıkartılmaması ve bu

konuda uluslararası hukukun koruması altında olan kadın, çocuk ve işçi emeğinin sömürülmesi AKP iktidarının bir politik tercihidir.

Önceki siyasal iktidarlar gibi AKP de mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını kağıt üstünde kalan “Genelgelere” havale etmiştir. Gerek 24 Mart 2010 tarihli Resmi Gazete ‘de yayımlanan Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Hakkında Başbakanlık Genelgesi, gerekse bu genelgeyi yürürlükten kaldıran 19 Nisan 2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Mevsimlik Tarım İşçileri ile İlgili 2017/6 Sayılı Başbakanlık Genelgesi mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını çözme yaklaşımından çok uzaktır. Yaklaşık bir milyon yurttaşın bütün yaşamını etkileyen bu çok boyutlu sorunun ve emek sömürüsünün kanunların kapsamı dışında tutulması ve genelgelere havale edilmesi AKP’nin emeğe bakış açısına uygun olabilir, ama temel çalışma hak ve özgürlüklerine aykırıdır.

Mevcut genelge ve yönetmelikler mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını çözmekten oldukça uzaktır. Genelge, iş ilişkisindeki taraflardan biri olan işverenin, arazi sahibinin sorumluluğunu minimuma indirmekte ve mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşullarına dair pek çok önemli alanı muğlaklaştırmaktadır. Öte yandan genelgede, işçilerin işverenle kuracağı iş ilişkisine dair ücret, kadın-erkek ücret farklılaşması, geçici sigorta ve sendikalaşma gibi işçilerin çalışma sağlığı ve iş barışı açısından gerekli pek çok noktaya dair hiçbir şey söylenmemektedir.

Hükümet, mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına bütüncül bir çözüm sunmamaktadır. Genelge, mevsimlik gezici tarım işçilerinin sorunlarına çözüm bulunması yönünde hususlar içeriyor olsa da, bu hususların bir tanesinin bile hayata geçirilmesinde başarılı olunamamakta, tarım işçilerinin olumsuz şartlarda tüm güvencelerden yoksun çalıştırılmasına devam edilmektedir. Tüm tarım işçilerinin İş Kanunu kapsamına alınması ve diğer işçilerle aynı haklardan yararlanabilmesi, tarım işçilerinin insanca çalışma ve yaşama koşullarına kavuşturulması için önemli bir adım olacaktır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN SOSYAL GÜVENCESİ YOKTUR

Mevsimlik Tarım İşçilerinin yüksek çoğunlukla sosyal güvenceleri de bulunmamaktadır. 2011 yılına kadar sosyal güvenlik sisteminin açıkça dışında bırakılan mevsimlik tarım işçileri, 2011 yılından sonra da sosyal güvenlik sisteminin çarpıklıkları nedeniyle yine güvencesiz şekilde yaşamaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin “hane gelirini esas alan” yaklaşımı nedeniyle “prim ödemek koşuluyla” sosyal güvenlik sistemine dahil olma hakkı olan mevsimlik tarım işçileri çoğunlukla yetersiz kazanç nedeniyle prim ödeyememektedir. Ancak prim ödememe koşulunun, hane gelirinin kişi başına düşen miktarının asgari ücretin 1/3’ünden daha düşük olması nedeniyle çoğu yurttaş gibi mevsimlik tarım işçileri de ya prim ödemek zorunda kalmakta veya prim de ödeyemeyip sosyal güvenlik sistemi dışında kalmaktadır.



HDP’nin mevsimlik işçi barınma alanlarına ziyaretleri kapsamında uyguladığı anketlerde sosyal güvenlik sistemine kayıt olmayan mevsimlik işçilerin çok yüksek oranda olduğu görülmüştür.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN TAM SAYISI BİLİNMEMEKTEDİR

Türkiye’de emek alanıyla ilgili birçok veride olduğu gibi tam ve güvenilir verilerle kaç mevsimlik tarım işçisinin olduğu bilinmemektedir. Gerek TÜİK’in işgücü piyasası dışında saydığı mevsimlik işçilerin sayısı (son bir yıl içerisinde ortalama 90-100 bin kişi), gerekse Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının “METİP projesi bilgi notunda” belirtilen sayılar birbirleriyle uyumlu olmayıp, aralarında dramatik farklılıklar bulunmaktadır. Bu konudaki Meclis Araştırma raporuna göre, çocuk işçiler hariç 2012’de 485 bin mevsimlik tarım işçisi olduğu ifade edilmiştir. Bazı değerlendirmeler milyonlara varan mevsimlik tarım işçilerinden bahsetmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre ise bu sayı 400 bin civarındadır. Verilere göre mevsimlik gezici tarım işçileri fiilen kayıt dışıdır ve çocukları ile birlikte en az 1 milyonluk bir nüfusu kapsadığı tahmin edilmektedir. Ancak bu nüfusun hareketlerini denetleyen, ihtiyaçlarını düzenleyen, verilerini il-bölge-yaş-cinsiyet vb. bazlarda sunan bir sistem yoktur. Bu yönüyle sorunun toplumsal büyüklüğü tam olarak tespit edilebilmiş değildir.



Mevsimlik tarım işçilerinin sayıları tam olarak bilinmediği gibi her yıl kaç mevsimlik tarım işçisinin yaşamını bu yolda yitirdiği dahi bilinmemektedir. Ancak Sakarya'daki gibi 7 kişi, Isparta'daki gibi 17 kişi devletin ihmalkarlığı yüzünden öldüğünde haber olabilen işçi ölümlerinin yıllık sayısı da bilinmemektedir.

Mevsimlik tarım işçilerine hizmet vermesi gereken çok fazla kurum olmakla birlikte, bu kurumlar arasında bir koordinasyon bulunmamaktadır. Tüm kurumların hizmet sunumunu planlarken, diğer kurumlardan bağımsız ve habersiz kendi kayıtlarını ve veri tabanlarını kullanmaya çalıştıkları, ancak bu kayıtların tümünün yetersiz olduğu bilinmektedir. Barınma, sağlık, eğitim, ulaşım gibi hizmetlerin planlanabilmesi için mevsimlik gezici tarım işçilerinin sayısı tespit edilmeli ve bu çerçevede ortak bir veri tabanı oluşturulmalıdır.

İlgili Meclis Araştırma Komisyonu raporunda belirtilen tarım aracısı sayısı 726 iken, mevsimlik tarım işçisi sayısı 485 bin'dir. Ortalama 668 mevsimlik işçiye aracılık eden bu araçılara dair sorumlu kuruluş olan İŞKUR'un her herhangi bir kamuoyu bilgilendirmesi bulunmamaktadır. Kaç tarım aracısı belgesinin iptal edildiği, kaçının yıllık faaliyetlerini kuruma sunduğu, kaçına yaptırım uygulandığı kamuoyunca bilinmemektedir. 3 yıl için verilen aracılık belgesinin uygulamada koruyucu hiçbir karşılığı bulunmamaktadır. Çoğu zaman kendileri de mevsimlik işçi olan "belgeli" bu kişiler siyasal iktidarın sorumluluğunu örtmekte kullanılmaktadırlar. Birçok mevsimlik işçi cinayetinde söz konusu "belgeli" kişiler veya aile fertleri de yaşamını yitirebilmektedir.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ TEMEL SAĞLIK HİZMETLERİNDEN MAHRUMDUR

Mevsimlik tarım işçilerinin 12-13 saat çalışmaktan ve güneş altında sürekli kalmaktan kaynaklanan sağlık sorunları yaşadığı HDP'nin yerinde ziyaretleri kapsamında görülmüştür. Yaşam ve barınma koşulları nedeniyle; anayolların yarattığı tehlikeler, trafik kazaları, boğulma, kanala düşme vb. tehlikeler bu sağlıksız durumun bir başka boyutudur. Diğer yandan tarımda kullanılan kimyasallara da doğrudan maruz kalan mevsimlik işçiler dengeli ve temiz beslenememe sorunu nedeniyle sağlık yönünden riskli bir grup olmaktadır.

Yüksek oranda iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası hakkından ve koruyucu sağlık hizmetlerinden mahrum olan, düzenli ve ücretsiz sağlık taramaları yapılamayan tarım işçileri; işçi sağlığı kapsamında zorunlu olan işe başlama ve sonrasında periyodik olarak yapılması gereken muayenelerden de yararlanamamaktadır. Sağlık yönüyle risk altında olan mevsimlik tarım işçileri çalışma ortamlarında maruz kalınan fiziksel, kimyasal (özellikle ilaç zehirlenmeleri), biyolojik risklere karşı korunamamakta, aşılanamamakta, ergonomik olmayan çalışma koşullarıyla ilgili bilgilendirilmemektedirler.

Çoğu zaman işçi sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan kişisel koruyucu donanımdan (giysi, ayakkabı, maske, gözlük, eldiven vb. gibi) yararlanmayan mevsimlik tarım işçilerinin insan onuruna yakışır ve güvenli bir şekilde çalışma koşulları sağlanmamaktadır. Bu çalışma koşulları nedeniyle, kaza sonucu yaralanma veya ölümler mevsimlik tarım işçilerinde en fazla görülen sorunlar olup, temel sağlık koruması altında olmamak da riski arttıran bir faktördür.

Mevsimlik tarım işçilerinde en sık rastlanan sağlık sorunları, halsizlik, yorgunluk, bel ağrısı gibi kas iskelet sistemi yakınmaları; ishaller; solunum yolu enfeksiyonları; yara, çıban, egzama, uyuz, bit gibi cilt hastalıkları; güneş çarpması; baş ağrısı; tarım ilaçları ile zehirlenmeler; anksiyete, depresyon ve intihar girişimleri oluşturmaktadır. Mevsimlik gezici tarım işçisi tarlada veya yaşam ortamında başına gelebilecek herhangi bir kaza ya da rahatsızlık karşısında kendi imkânlarıyla bir çözüm bulmak zorunda kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçileri, sağlıklı zemin, temiz su, elektrik, çöp ve atık giderme, yol gibi temel altyapı gereksinimlerinin hiçbirini karşılamayan toplanma alanlarında, ilkel barınaklarda yaşamaya mecbur edilmektedir.

Devletin birçok kurumu ve yerel yönetimler, bu barınma alanlarını hizmet götürme alanları olarak görmemektedir. Yine barınma alanları, yerleşim merkezlerinin uzağında tutulmakta, dere kenarı, bataklık gibi yerlerde kurulmakta, işçi aileleri çalıştıkları bölgenin yerleşim merkezinden sağlayabilecekleri hizmet ve sosyalleşme olanaklarından dışlanmaktadır. Yılın yaklaşık 8 ayını yerleşik oldukları bölgelerden uzak yerlerde yaşamak zorunda kalan ve mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan yurttaşların çalıştıkları ortamın olumsuz koşulları dolayısıyla maruz kaldıkları sağlıksızlık durumu en temel sorunlarındandır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ TEMEL EĞİTİM HAKLARINDAN MAHRUMDUR

Mevsimlik tarım işçileri, "hane emeğinin" topyekûn arz edildiği bir sömürü çarkı içerisinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu kapsamda çocuk işçiliği ve çocuk emeği sömürsünün önlenememesi ve okul döneminde çocukların da iş başında olmaları bir yoksulluk döngüsüne neden olmaktadır. Yaşamlarının önemli bir kesimini tarla ve yakın çevresindeki sağlıksız koşullarda geçiren çocuklar bu ortamda büyümekte ve okulsuz kalmaktadır.

Sadece çocukların değil yetişkinlerin de temel sosyal alanlardan uzak tutulması, bilgi ve bilişim imkanlarının eksik olması nedeniyle temel eğitim imkan ve haklarından mahrum kaldıkları gözlenmiştir. Bu kapsamda başta çocuklar olmak üzere eğitim kanallarına erişim için gerekli önlemlerin alınması elzemdir.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN TEMEL BARINMA SORUNU MEVCUTTUR

Mevsimlik tarım işçileri, çalışma saatleri dışında da çoğunlukla çadır ya da barakalarda elektrik, su, kanalizasyon, imkânları olmadan yaşamaktadırlar. Çalışma ve barınma koşulları nedeniyle, diğer işçilerden farklı sağlık ve güvenlik tehditleriyle karşılaşmaktadırlar. Fare, yılan, akrep, kırkayak vb. böceklerin yaşam ortamında bulunması, sağlıksız içme ve kullanma suyu, saklanamayan ve korunamayan gıdalar koşulların ne kadar sağlıksız olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çalışmak için vardıkları yerlerdeki barınma koşulları en önemli sorun alanlarından biridir. İşçiler, mutfak, banyo ve tuvaletlerin bulunmadığı, temiz suya erişim imkanlarının kısıtlı olduğu yerlerde, naylon ya da bezden yapılan çadırlarda kalmaktadır. Söz konusu insan onuruna yakışmayan barınma koşullarının maliyet kaygısıyla iyileştirilmemesi insana verilen değer anlamında ülkenin durumu can yakıcıdır. Barınma koşulları ile sağlık sorunları arasındaki bağlantının öngörülerek, mevsimlik işçi çalıştıracak işverenlerin öncelikle bu alanları insan onuruna yakışır şekilde oluşturmaları sağlanmalıdır. Bu alanları sağlamayan işletmelerin mevsimlik işçi çalıştırması yasaklanmalıdır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN ULAŞIM SORUNU YAŞAM HAKKI İHLALLERİNE NEDEN OLMAKTADIR

Kitlesel ölümlere neden olan mevsimlik işçi ulaşım sorunu, her yıl onlarca insanın göz göre göre ölüme gönderilmesiyle devam etmektedir. Türkiye gündemine ancak kitlesel ölümlerle girebilen mevsimlik işçilerin ulaşım sorunu, bunca yaşam kaybına rağmen halen çözülmeyi beklemektedir.

Tarımsal üretimin yoğunluk kazandığı mevsimlerde her yıl on binlerce gezici tarım işçisinin mevsimlik göçü başlamakta ve sonbaharın ortalarına kadar tersi yönde bir göçle devam etmektedir. Türkiye’de her yıl onlarca gezici tarım işçisi, ulaşım sırasında meydana gelen trafik kazaları sonucu hayatını kaybetmektedir. Mevsimlik tarım işçileri yaşadıkları illerde iş imkânı bulamayan, ulaşım masraflarını karşılayamadıkları için topluca kamyon kasalarına bindirilen ve trafiğe çıkması uygun olmayan araçlarla yaptıkları yolculuklarda yaşamlarını yitiren kişiler olabilmektedir. Yıllardır devam eden bu soruna 2009 yılında yayınlanan İşçileri Bakanlığı genelgesinde dikkat çekilmiş ve çözüm bulunacağı yönünde düzenleme yapılacağı ileri sürülmüştür. Ancak içinde yaşadığımız 2017 yılında Sakarya, Maraş ve Ordu illerinde yaşanan kazalarda görüldüğü üzere, onlarca ölüm ve yaralanmalar devam etmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik hiçbir ilerleme kaydedilmemiş, genelgede belirlenen hiçbir önlem hayata geçirilmemiştir. Bu nedenle her yıl onlarca kaza meydana gelmektedir. Yoksulluk ve yokluk içinde kamyon kasalarında ucuz iş gücü olarak diğer kentlere taşınan ve çoğu Kürt olan yurttaşlarımız, ekmek parası için

düşükleri yollarda tabutlarla topraklarına geri gönderilmektedir. Kamyon kasalarında başlayan yolculukları çoğu kez trafik kazalarında ölümlerle sonlanmaktadır.

Mevsimlik işçilerin çalışma ve ücret koşulları son derece yetersiz olmakla beraber, yaşadıkları ulaşım sorunlarına çözüm bulunmaması halinde daha çok can kaybı olacaktır. Uzun mesafelerden gelen mevsimlik tarım işçileri, kamyon kasaları, traktör römorkları ya da tıka basa doldurulan araçlarda yolculuk yapmaya devam etmektedirler. Mevsimlik gezici tarım işçilerinin bütün sorunlarının ele alınarak çözüm bulunması gereklidir, ancak can güvenlikleri ile doğrudan ilgili olan ulaşım konusu acil çözüm bulunması gereken bir durumdur. Hükümetin mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına bütüncül bir çözüm sunmayacağı ortada olmakla birlikte, en azından mevsimlik gezici tarım işçilerinin, göç döneminde yolculuklarının güvenli ve sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla göç alan ve göç veren yerler arasında ulaşım ile ilgili koordinasyon sağlanmalı, trafik denetimleri arttırılmalı, araç ve trafik güvenliğinin gerektirdiği kontroller hassasiyetle ve sıklıkla yapılarak yaşanan trafik kazaları sonlandırılarak işçi ölümlerine engel olunmalıdır.

Bu kazalarda ölenlerin ve yaralıların da çoğu kadın işçi olup aralarında çok sayıda çocuk bulunmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi olarak kayıt dışı çalıştırılan ve çocukların da içinde bulunduğu işçiler, 2014 yılında Konya’daki kazada görüldüğü üzere 26 kişilik araca 46 kişi bindirilerek trafiğe çıkarılmaktadır. 17 işçinin hayatını kaybettiği bu olay gibi tüm bu kazalar sıradan bir trafik kazası değil, devletin güvencesiz koşullarda işçi çalıştırılması karşısındaki reflekssiz hatta teşvik eden tutumu sonucu gerçekleşen katliamlardır. Güvencesiz ve kayıt dışı çalışmanın yüzde 100’e yakın olduğu iş alanı olan mevsimlik tarım işçiliğinde, işçiler en fazla yolculuk sırasında hayatını kaybetmektedir. Ulaşımına uygun olmayan araçlarda balık istifi ve çoğu zaman kamyon kasalarında taşınan işçilerin yüzlercesi, her biri katliam olan trafik kazalarında hayatını kaybetmektedir. İnsan taşımacılığının bu şekilde yapılması fiilen yasaklanmalıdır.



## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN ORTALAMA ÇALIŞMA SÜRELERİ 12 SAATİN ÜZERİNDEDİR

Mevsimlik tarım işçilerinin en temel sorunlarından biri de çok uzun sürelerle çalıştırılmalarıdır. Bu kapsamda hem düşük ücret verilmesi hem de günde 12-13 saate varan çalıştırılmanın olması bu ülkede emeğin en temel sömürü şekillerinden biridir. Yapılan görüşmelerde hiçbir mevsimlik işçi günde 8 saat çalıştığını ifade etmemiştir. Öğlen aralarındaki tatillerin düzenli bir şekilde verilmediği ve dinlenme sürelerine uyulmadığı ifade edilmiştir.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN ÜCRETLERİ DÜŞÜKTÜR

Mevsimlik tarım işçileri çalışacakları yer, alacakları ücret ve çalışma koşulları hakkında hiçbir söz ve karar hakkına sahip değildir. Mevsimlik tarım işçileri tüm bu konularda “elçi, çavuş, dayıbaşı” gibi adlarla anılan İŞKUR tarafından “belgelendirilmiş” aracılara, komisyonculara bağımlıdır. Mevsimlik tarım işçiliğinde asgari ücret, azami 45 saat çalışma süresi, eşit işe eşit ücret gibi temel ilkelerin hiçbiri gözetilmemektedir. Kürt ve son zamanlarda “göçmen” mevsimlik tarım işçileri çoğunlukla asgari ücretin bile altında ücretlendirilmekte, kimi zaman günlerce durup dinlenmeksizin çalışmaya zorlanmaktadır. Ücretler geciktirilerek, eksik ödenmekte ya da hiç ödenmemektedir. Aracılar, mevsimlik tarım işçilerinin simsarlığını yaparak kazanç sağladıkları gibi, ücret avansı, peşin gıda ve su alımı, ulaşım araçlarının sağlanması gibi yollarla tefecilik ve karaborsacılık da yapmaktadır. Ayrıca aynı işi yapan mevsimlik tarım işçileri arasında etnik, coğrafi, yaşa ve cinsiyete göre ücret farklılıkları da uygulanmaktadır. Bazen aracı ile işçiler arasında “ara aracılar da” oluşmakta ve komisyon almaktadır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN “ARACILARA” ÇALIŞMAKTADIR

Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşullarını ifade edildiği üzere genel olarak aracılar belirlemektedir. Aracılar, iş bulmakta, işveren ile ücret pazarlığı yapmakta, ulaşımı düzenlemekte ve ücretlerinden komisyon almaktadırlar. Aracılar, kiralık işçi bürolarının ‘ilkel’ bir biçimi iken, AKP iktidarı, OHAL-KHK rejimi döneminde 11 Ekim 2016’da kiralık işçilik bürolarını legalleştirip yönetmeliğini yayınlamıştır. Bu kapsamda mevsimlik tarım işçiliği de dahil edilerek işçi kiralama legal hale getirilmiştir. Ancak bu değişikliğin mevsimlik tarım işçilerinin daha köklü ve geçmişten gelen sorunlarını derinleştirmek dışında bir etkisi bulunmamıştır. Bir yıldır uygulamaya konulan bu yönetmelik mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına dokunmadığı gibi bu yıl yaşanan mevsimlik işçi cinayetlerinin artmasında da görülebilir.

Tarımda çalışanlar emek gücünü belirli bir ücret karşılığında satmasına rağmen, sendikal örgütlenme hakkından fiili olarak yararlanamamaktadırlar. Tarım iş koluna uygun yasal düzenlemelerin olmaması, küçük gruplar halinde çalışma, mevsimlik ve kısa süreli üretim ile günlük çalışma sürelerinin çok uzun olması gibi koşullar örgütlenmeyi fiilen zorlaştırmaktadır. Bu nedenlerden dolayıdır ki, tarım işçileri için iş güvencesi sağlanamamakta, ekonomik ve sosyal haklar için mücadele edilememektedir. Mevsimlik tarım işçileri asıl işverenlerini çoğu zaman görememekte ve aracılara aracılık eden kişilerle çalışma koşullarını oluşturmaktadır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ ETNİK AYRIMCILIĞA MARUZ KALMAKTADIR

Mevsimlik tarım işçilerinin karşılaştığı diğer bir sorun da, gittikleri yerlerde çoğu zaman Kürt kimlikleri nedeniyle dışlanmaya ve yer yer de şiddete hatta linç girişimlerine maruz kalmalarıdır. Bu işçiler çalışmaya gittikleri yerlerde, temel kamu hizmetlerinden faydalanma açısından ayrımcı muamelelere maruz kalmakta, birçoğu Kürtçe konuştuğu için toplumsal hayattan dışlanmakta, ırkçı linç girişimlerinin hedefi olmakta; devletin güvenlik kurumları ve yerli halkı tarafından “suç topluluğu” muamelesi görmektedir. Bu kapsamda medyaya yansımayan örneklerin çoğunlukta olduğu ifade edilmektedir. Hiçbir sosyal güvenceye sahip olmadan yoksulluk sınırının altında yaşayan mevsimlik işçiler, çoğu zaman bilmedikleri bir coğrafyada her türlü ırkçı ve sınıfsal aşağılanmanın da kurbanı olmaktadır.





## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ SOSYAL İZOLASYONA TABİ TUTULMAKTADIR

Mevsimlik tarım işçileri kendi aile ve akraba bağları ile oluşan iletişimsizlik ve sosyal dokularından oluşan uzaklık nedeniyle gittikleri “gurbet ellerde” bir yalnızlaşmaya maruz kalmaktadır. Çoğu zaman kente mesafeli yerlerde ifade edilen olumsuz yaşam koşulları içerisinde ortaya çıkan yeni bir kültürler yaşamını devam ettiren yüzbinler aslında bir sosyal izolasyona maruz bırakılmaktadır.

Ölüm, cenaze, düğün, bayram, akraba ziyaretleri vb. sosyal adetlerinden uzak kalan veya bu adetlerini kendi inandığı kadar yerine getiremeyen mevsimlik işçi nüfusu “seçme seçilme” “siyasal katılma” başta olmak üzere birçok yurttaşlık hakkından tam olarak yararlanamamaktadır.

Devlet kurumlarının önemli bir kesiminin mevsimlik işçi barınma alanlarını, hizmet götürme alanları olarak görmemesi, negatif yaklaşımı ve bazı uygulamalarla “suç merkezleri” olarak görüp, polis ve jandarma baskısının hedefi haline getirmesi bu alanları gettolaştırırken, çevre nüfus ile arasına görünmeyen duvarlar da örmektedir. Bu kapsamda barınma alanları, yerleşim merkezlerinin uzağında tutulmakta, dere kenarı, bataklık gibi yerlerde kurulmakta, mevsimlik işçi aileleri çalıştıkları bölgenin yerleşim merkezinden sağlayabilecekleri hizmet ve sosyalleşme olanaklarından dışlanmaktadır.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ İÇERİSİNDE ÇOCUK İŞGÜCÜ YOĞUNDUR

Aileleriyle birlikte mevsimlik tarım işçiliği yapan çocuklarımız, sağlık, beslenme, barınma ve hijyen koşullarından uzak büyümekte; eğitim haklarını yitirmekte; bedensel ve ruhsal bakımdan büyük zararlar görmektedirler. ILO'nun “Çocuk işçiliğinin en kötü biçimi” olarak tanımladığı bu çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için devletin bir politika oluşturması şarttır.

Mevsimlik tarım işçisi ailelerde çocuk işçiliği, emeğin en çok sömürüldüğü alan olarak hem söz konusu sorunları yaşamaları hem de eğitim hakkından mahrum bırakılmaları dolayısıyla en büyük mağduriyetin yaşandığı alandır.

Tarımda çocuklara yönelik başlıca tehlikeler; güneşin altında veya soğuk rüzgârlı havalarda saatlerce çalışmak, yetersiz ve güvenli olmayan alet ve makineler, çalışılan tarladan gelen toz, aşırı sıcaklık değerlerine ve tehlikeli kimyasallara maruz kalma, kişisel koruyucu donanım olmaksızın çalışma, ağır yükler, tehlikeli hayvanlar, zehirli böcekler, yılanlar ve benzeridir. Türkiye açısından da çocuk işçiliğinin en sıkıntılı boyutlarından biri olan mevsimlik tarım işçiliğine dair gerekli önlemleri almak evrensel bir sorumluluk gereğidir.

## MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLİĞİ İÇERİSİNDE KADIN EMEĞİ SÖMÜRÜSÜ YOĞUNDUR

Kadınlar “ücretsiz aile işçisi” statüsünde çalışırken, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünün bir sonucu olarak “evdeki kadın” ve “tarladaki ırgat” olarak tanımlanmaktadır. Tarlalarda günde 12-14 saat arası çalıştıktan sonra ev ve bakım işlerini de yerine getirmektedirler. Kadın, erkek ve çocuklara ödenen ücret cinsiyet ve yaş hiyerarşisi ile belirlenmektedir. Birçok durumda kadın işçilerin ücretleri erkek işçilere göre düşük tutulmaktadır. TÜİK'in 2016 yılı verilerine göre kadın işçiler günlük 33 TL, erkek işçiler 43 TL ücret almaktadırlar.

Mevsimlik tarım işçilerinin büyük bir çoğunluğunu kadınlar ve ergenlik çağındaki genç kadınlar oluşturmaktadır. Mevsimlik tarım işçileri, ölü doğum ve bebek ölümü oranlarının en yüksek olduğu grubu oluşturmaktadır. Anne ölümü riski on; bebek ölüm riski beş kat fazladır ve kız çocuklarının dörtte biri okul ile tanışma fırsatına sahip olamamaktadır.



## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Mevsimlik işçilik sorunu bir tür emek sömürsüdür. Başta ülkedeki çatışmalı süreç ve iç göçün sonucu yapısal birçok sorundan beslenen politik bir sorundur. HDP'nin mevsimlik tarım işçiliğine yaklaşımı politik bağlamından ve AKP'nin emek karşıtı politikalarından bağımsız değildir. AKP, 40 yıla yaklaşan emeği esnekleştirme, kural-sızlaştırma ve güvencesizleştirme politikasını en yoğun uygulayan iktidar olmuştur. OHAL-KHK rejimi emeğin aleyhine olan gidişatı hızlandırmıştır. İşçi, memur, esnaf ve emeğini sunan herkes AKP döneminde yoksullaşmıştır. Yoksullaşma ve hak gaspının en yoğun yaşandığı emek alanlarından biri de mevsimlik tarım işçilerinin alanıdır.

Mevsimlik tarım işçiliğinin temel nedenleri arasında izlenen neo-liberal tarım programları; bölgede çalışma alanlarının sınırlı olması, kırsal alanda toprak dağılımının eşitsizliği, topraksız köylülüğün yaygınlığı ve Kürt sorununun çözümsüzlüğü sonucu köylerin devletçe zorla boşaltılması nedeniyle kentlere yapılan zorunlu göçler gösterilebilir.

Devletin, Kürt sorununda uyguladığı çözümsüzlük politikaları nedeniyle özellikle 1990'lı yıllarda 4 milyona yakın Kürt, yerinden yurdundan edilmiş, geçim araçlarından koparılmıştır. Bütün geçim araçları ellerinden alınan milyonlarca Kürt'e, Türkiye'nin dört bir yanında mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaktan başka yol bırakılmamıştır. Neredeyse tamamı Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden sağlanan mevsimlik tarım işçileri, Türkiye'nin en ağır koşullarında çalıştırılan emekçi grubunu oluşturmaktadırlar. Mevsimlik tarım işçileri her türlü yasal korumadan yoksun bırakılmış, devletin baskıcı denetimi altına sokulmuş ve onur kırıcı bir toplumsal dışlanmaya maruz bırakılmıştır. Başta kadın ve çocukların zor şartlarda ve çok düşük ücretlerle çalıştırılmaları olmak üzere, mevsimlik tarım işçilerinin karşı karşıya bırakıldığı insanlık dışı koşulların ifadeleri olan sorunlarla, bugüne kadar ne devlet ve siyasi partiler ne de sendika ve Sivil Toplum Kuruluşları yeterince ilgilenmemiştir. Mevsimlik tarım, inşaat, turizm vb. alanlar Kürt ve son dönemlerde mülteci emekçilerin sömürüldüğü alanlara dönüştürülmüştür.

Türkiye'de topraksız çiftçilerin yanı sıra, tarım işletmelerinin çeşitli nedenlerle küçülmesi ve parçalanması birçok işletmeyi kendine yeterli olmaktan uzaklaştırmıştır. Kendi tarım işletmelerinden yeterli geliri elde edemeyen az topraklı veya topraksız aileler ile köyleri boşaltılan ve kendi tarım arazilerinden uzak kalan köylüler, geçimlerini sağlayabilmek amacıyla daha iş olanağı bulunan yörelere gezici (mevsimlik) ve/veya geçici (günübirlik) giderek iş aramaktadır. Türkiye'de çok sayıda gezici ve geçici

(günübirlik) tarım işçisinin bulunması, bunların gerek köylerinde gerekse çalışmaya gittikleri yörelerde çok çeşitli sosyal, ekonomik ve çalışma sorunlarının olması, bu işçilerin sorunlarına eğilmeyi gerekli kılmaktadır. Gezici tarım işçiliği içinde kadın grubu hem yaşam koşulları hem de aile içi rolleri açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Aile olarak çalışma durumundaki gezici kadın tarım işçileri, gittikleri yerlerdeki iş yükünün büyük bölümünü üstlenmektedir.

Kadın işçiler, yorucu tarım işçiliğinin ardından, ev ve aile yaşamına ilişkin olarak, çadır koşullarında, yemek hazırlama, temizlik, çocuk bakımı, su temini gibi görevleri de yerine getirmektedir. Gezici ve geçici statüdeki kadın işçilerinin tarımsal üretimdeki rolleri emekleri ile sınırlıdır. Tüm gelirleri emek karşılığında elde edildiğinden, emeğin kullanılacağı yer de toprak sahibince belirlenir ve yapılacak tüm işlerde toprak sahibince öne sürülen kurallar uygulanır. Gezici kadın tarım işçilerinin çalışma süreleri bölgeden bölgeye değişiklik göstermekte ve daha çok gelenek ve göreneklere göre düzenlenmektedir. Genellikle, bu süre gün doğumundan gün batımına kadar sürmektedir. Çalışma sürelerine ve koşullarına rağmen aldıkları ücret, diğer kesimlere göre düşüktür. Düşük ücrete bağlı olarak, ücreti biriktirme isteği ve düşük beslenme zorunluluğu, diğer yandan elverişsiz yemek pişirme koşulları nedeni ile bu işçilerin yeterli beslendikleri de söylenemez. İşçi aileler konaklama yerlerini de berabere getirdiği ağaç dalları, plastik örtü, bez ve çevreden sağladıkları otları kullanarak sağlamaktadır. Yine barınma yerleri ve çevrelerinde, tuvalet, banyo ve çamaşır yıkama yerlerinin bulunmaması, temizlik ve sağlık açısından sakıncalar yaratmaktadır.





Gezici tarım işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve iş güvenliği alanlarında, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) belirlediği, Tarım İşlerinde İşçi Sağlığı ve Güvenliği Uygulama Kılavuzunun kadın istihdamı, çevre ve hijyenik koşullar, beslenme ve barınma yerlerinin bakımı ile ilgili esaslara uymak için gerekli önlemlerin hemen alınması gerekmektedir. Bu aynı zamanda, Türkiye'nin imzalamış olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın Adil Çalışma Koşulları ve Adil Bir Ücret Hakkı konusundaki taahhütlerin de bir gereğidir.

Sosyal güvence sorunu, mevcut sorunlar içinde en önemlisidir ve bu işçilerin sosyal güvenceye kavuşturulması gerekmektedir.

Gezici tarım işçiliğinde insan hayatını tehdit eden önemli bir sorun da çalışma yerlerine ulaşım konusudur. Bunun için yerel yönetimlerin ulaşımı maliyetine yapmaları için çalışmalar yürütülmelidir.

Türkiye'nin en yoksul insan gruplarından birini oluşturan gezici ve geçici tarım işçiliği ve bu grubun özellikle kadın bireyleri insanca yaşam koşullarından uzak olup, en fazla ezilen kesimi oluşturmaktadır. Çünkü bu kadınlar modern toplumsal yapı içine girmekten uzak ve geleneksel

toplum yapısının etkisi altındadırlar. Geçim sıkıntısı ve geleneksel toplum ilişkileri altında kalan kadın tarım işçilerinin; yaşam ve çalışma koşullarının, sorumlularının ve çözüm yollarının araştırılması önem arz etmektedir.

Buradan emekçilerin sesi Halkların Demokratik Partisi olarak kamuoyuna sesleniyoruz: Mevsimlik tarım işçileri kimsesiz değildir. Bu ülkenin tüm emekçileri gibi "insan onuruna yakışır çalışma" koşullarına acilen kavuşturulmalıdır.

Mevsimlik tarım işçilerinin hakları, genelgeyle değil "kanunen" koruma altına alınmalıdır. Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam hakkı ihlali ile sonuçlanan iş cinayetlerine yönelik yaptırımlar, sorumlu olanlar için arttırılmalıdır.

Halkların Demokratik Partisi; mevsimlik tarım işçilerine yönelik çok temel olarak aşağıdaki politikaları ve uygulamaları savunmaktadır.

- Zorunlu iç göçün ortadan kaldırılması ve herkesin gönüllü emek alanında iş ve üretim içerisinde olması savunulacaktır.
- Mevsimlik tarım işçilerinin, örgütlenme özgürlüğü tanıyacak, 'aracılık' uygulamasına son verecek, emeği kim veriyorsa ücreti de sadece o alacaktır.

• Sağıksız, trafik kurallarına ve güvenliğe aykırı koşullarda işçi taşıyan firmaların ruhsatlarını, sürücülerin ehliyetleri iptal edecek, insan taşımacılığına aykırı uygulamalar ağır yaptırıma tabi tutulacaktır. Ulaşım kazaları sonucu yaşam yitimleri durumunda sorumluluğu olan kişiler ve kamu görevlileri hususen yaptırıma tabi tutulacaktır.

• Ulaşım, barınma, beslenme, temiz su, tuvalet, ücret, çalışma saatleri, iş güvenliği, sağlık, sosyal güvence gibi konular kamunun sorumluluğunda sözleşmelerle belirlenecektir. İŞKUR, yerel yönetimler ve tarımsal emeğin örgütlendiği sendika ve dernek gibi kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ile sorunlara acil çözüm sunulacaktır.

• 'Eşit işe eşit ücret' uygulayacak ve her türlü ayrımcı uygulamalara karşı önlem alacaktır.

• Tarım işçilerinin ücretlerinin geç veya hiç verilmediği durumlarda kamusal sorumluluk altında ücret garanti fonu oluşturulacaktır.

• Çocuk işçiliği önlenecek ve çocukların eğitimi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

• Mevsimlik tarım işçileri dahil, tarım alanı iş hukuku korumasına alınacaktır.

• Tarım alanına ilişkin "işçi sağlığı ve güvenliği" mevzuatı geliştirilecek ve bu konuda işverenin sorumluluğunda gerekli mesleki eğitimler verilecektir.

• Başta mevsimlik tarım işçileri olmak üzere tarım alanında emeğin örgütlenmesinin önündeki engeller kaldırılacak ve örgütlenme özendirilecektir. Bu kapsamda İŞKUR ve Sendikaların sorumluluğunda kayıtlı olan tarımsal emeğin hareketleri gözlem altında tutulacaktır.

• Mevsimlik tarım işçilerine yönelik ayrımcı, ırkçı ve cinsiyetçi uygulamalara dair yaptırımlar "nefret suçu" kapsamında ağırlaştırılacaktır.

• Çalışma saatleri uluslararası sözleşmelere ve iç mevzuata uygun hale getirilecek ve fazla çalışma karşılığı ücretin de ayrıca tahsili için gerekli denetimler yapılacaktır.

